

821.771

VICTOR JÁNOS

A HAZASZERETET ESZMÉNYE

**A MAGYAR
EVANGÉLIUMI
KERESZTYÉN
DIÁKSZÖVETSÉG
KIADVÁNYA**

ÁRA 40 FILLÉR

50

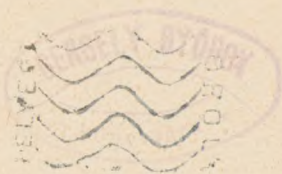
Nyomatott Bíró és Schwarcz könyvnyomdai műintézetében, IX, Ráday-utca 26.

A HAZASZERETET ESZMÉNYE

IRTA:

VICTOR JÁNOS

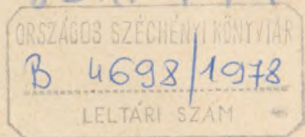
A M. E. K. Dsz. TITKÁRA

A MAGYAR EVANGÉLIUMI
KERESZTYÉN DIÁKSZÖVETSÉG
KIADVÁNYA

(P
2)

821. 771

Barátaimnak,

akik az első toborzás óta
részesei voltak
ez új hazafiui eszményért
megindult „hadjáratnak.”

„Ma harci szózat hangzik, —
Holnap győzelmi dal. . .”

Hadd legyek magam az első, aki e füzet sok gyarlóságát megállapítsam és elismerjem. A körülmények arra kényszerítettek, hogy válasszak: vagy tegyem e füzet tartalmát gondosabb kidolgozás tárgyává, ami megjelenésének tetemes elhalasztását jelenti; vagy mondjak le arról, hogy a külső forma magasabb igényeknek megfeleljen és halasztás nélkül vessem ki diákságunk talajára ezt a magot, amelynek gyümölcstermését néhányan — és hála Istennek mindig többen — türelmetlen vágyakozással várjuk.

Természetesen az utóbbi volt a kötelességem. Ez legyen mentsége a tökéletlen külsőnek.

A tartalomért azonban ép oly kevésbé kell mentegetődnöm, mint ahogy nem kér bocsánatot az, aki kenyeret ad az éhes embernek, vagy mint ahogy nem mentegetődzik az, aki mentőövet röpít az elmerülőnek.

Sokan be fogják látni, hogy ez nem túlzás. A tárgy még e jelen szegényes formán át is *kell*, hogy éreztesse hatalmát.

1912. október havában.

Princeton. U. S. A.

V. J.

A hazaszeretet eszménye.

I. A hiányzó eszmény.

A magyar diákélet egykori vezéremberei Diákságunk maguk is mondják, de minden figyelmes szemlélő megállapíthatja, hogy diákságunk a legutóbbi évek alatt nagy változáson ment át. Olyan mozgalmak, célok, eszmények, melyekért nem is olyan régen életveszélyes utcai tüntetések erejéig lelkesült, ma csak nagyon kis töredékében keltenek elhaló visszhangot. Mivel első sorban a nemzeti élet kérdései körül váltotta fel az egykori viharos érdeklődést a mostani közömbös csendesség, a diákélet szemlélői között sokan hamar kimondják a szomorú ítéletet: a diákságból kihalt a hazaszeretet.

Szomorúnak mindenesetre szomorú a helyzet, — de a felületnél csak kissé is mélyebbre néző szem látja, hogy nem a hazaszeretet jellemző vonását vesztette el a magyar diákság, — az sokkal mélyebben meggyökeredzett öröksége, semmint hogy néhány év kitörölhetné, — hanem abban rejlik a nagy hiány, hogy *diákságunknak nincs eszménye, mely a lappangó hazaszeretetet biztos irányba terelve, felszínre hivná és eredményesen értékesíthetné.* Ebben foglalhatjuk össze a magyar diákságban végbement változást: kiábrándultunk azokból az eszményekből, melyeknek szolgálatában eredménytelenül pazaroltuk hazaszeretetünk energiáját.

A legújabb időkben annak lehettünk tanúi: mint kísérlik meg új csoportosulások a hazaszeretnek új, termékenyebb eszményeit odaállítani diákságunk elé. Ezeket a törekvéseket

dícséret illeti, nem pedig bírálat. Annyi azonban bizonyos, hogy inkább a kísérletezés jellegét viselik magukon, mint valami kipróbált, biztos irányét.

Kivezető út
e válságból

Ebben a helyzetben a Keresztyén Diákmozgalom azzal a biztos tudattal emeli fel mindig szélesebb körökbe elhangzó szavát, hogy birtokában van a kérdés teljes megoldásának. Ismeri és meg akarja ismertetni a hazaszeretnek azt az eszményét, mely — ha egyszer megismeri a magyar diákság, — nem csak minden eddiginél magasabb fokú hazafias erőket fog kiváltani lelkéből, hanem azokat kitartó, csüggedhetlen, alkotó munkára is képes lesz értékesíteni. Ez az ismeretlen eszmény az egyetlen, melyből nem lehet kiábrándulni sohasem, mert mennél tovább áll valaki szolgálatában, annál lebilincselőbb hatalmába kerül annak.

A hazaszeretnek ez a nélkülözött, ismeretlen eszménye: Jézus Krisztus.

Sokan mosolyra indulnak tán', sokan még épen bosszankodhatnak erre a kijelentésre. Jézus Krisztus ismeretlen? A vallás új dolog volna? És épen ez oldaná meg diákságunk iránytalanságának kérdését?

Jézus eddig
ismeretlen
eszmény
volt előttünk

Legyünk őszinték. Először is: Jézus csakugyan ismeretlen előttünk. A neve, egy-két rávonatkozó közhely, néhány lapos általánosság ismerős előttünk. De van-e közöttünk, tudományos gondolkodásukra büszke diákemberek között egy is, aki ezt „ismerésnek“ merné nevezni? Kinek volna becsülete állítani, hogy ismeri Michelangelot, vagy ismeri Cromwellt, ha úgy és annyit foglalkozott csak vele, mint ahogy és amennyit a magyar diákság átlaga Jézussal foglalkozik? *Jézus Krisztust még csak ezután kell felfedeznünk.*

Másodszor pedig azt a keveset is, amit tudunk róla, beosztjuk egy „vallás“ jelzésű külön-

skatulyába és igyekszünk a reális élettől mennél távolabb eső fiókban zár alatt tartani. Fenti állításunkban pedig épen arról van szó, hogy ebből a lomtárból vegyük elő Jézust és nemzetünkkel szemben teljesítendő gyakorlati kötelességeink közepette értékesítsük hatását.

Megtette-e már ezt valahá öntudatosan diákságunk? Az őszinte felelet csak egy lehet. Ha általában ismeretlen előttünk Jézus Krisztus, kétszeresen ismeretlen úgy, mint a hazaszeretnek irányító eszménye.

Nem engedheti tehát meg magának egy diáktársunk sem azt, hogy ha kezébe kerül ez írat, mely Jézusnak hazaszeretetünkre vonatkozó jelentőségébe óhajt némi betekintést nyújtani, közönyösen, olvasatlanul tegye félre azt.

Mielőtt azonban reátérnénk erre a tárgyra, Ellenvetések tárgyunk ellen néhány felmerülő ellenvetést kell eloszlatnunk.

Lehetnek, akik — akár a hitnek, akár a tagadásnak álláspontjáról — arra a nehézségre mutatnak reá, hogy mivel Jézus személyisége Jézus személyének dogmatikai vonatkozásai szorosan összeszövődik reávonatkozó dogmatikai nézetekkel, — azért ő nem alkalmas arra, hogy a magunk reális életének színvonalára állítva a mi hazaszeretetünk eszményét keressük benne. Mi is feltétlen bizonyossággal a Jézus emberfeletti, isteni mivoltának és méltóságának álláspontján állunk, — bár ez első sorban nem „dogmatikai nézet“, hanem tapasztalati belátás ránk nézve. Ez azonban legkevésbé sem gátolhat abban, hogy őt úgy vizsgáljuk, amint megjelent előttünk, amint ő maga is akarta, hogy vizsgáló szemek tárgya legyen: mint embert. Ez nem von le méltóságából, mert emberi jellemének beható megfigyelése volt már első tanítványai számára is és maradt mind máig a legbiztosabb út istenségének megismeréséhez. Nyugodtan félretehetjük tehát egy időre minden reávonatkozó meggyőződésünket és kételyün-

ket, hogy pusztán történelmi jellemét tanulmányozzuk s azt is a szóbanforgó szempontból: hazafiúi vonatkozásában. Azt természetesen nem szabad egy percre sem felejtenuink, hogy *ez a vizsgálódás csak hiányos, egyoldalú eredményre vezet.* Aki teljes képet akar nyerni Jézus személyiségéről — amennyire ez lehetséges — annak sok más szempontból is foglalkoznia kell vele.

Jézus külön-
leges szere-
pe nemzete
életében

Egy további ellenvetés az lehetne, — s ez közelebb is visz tárgyunkhoz, — hogy Jézus olyan sajátlagos helyet foglalt el népe között, melyhez hasonló a mienk soha sem lehet. Az ő nemzete évszázadokon át azzal a várakozással nézett a jövőbe, hogy jöni fog valaki, akinek vezetése alatt a nemzet megszabadul minden tehertől és bajtól s be fogja tölteni a ráváró világtörténelmi szerepet. Ehhez a várva várt személyiséghez volt kötve, hogy a nemzet azzá legyen, amivé lennie kellett. Jézus ezt a központi helyet tartotta a maga helyének. Ő nemzetének Messiása akart lenni.

Ez a mi hazafiúi szerepünkől mindenesetre egész sajátlagosan eltérő, egyedülálló helyzet. S azért lehetetlen is mindenben utánoznunk Jézus hazafiúi magatartását. De nehézséget ez nem okoz az ő hazaszeretetének tanulmányozásában és eszményül választásában; ellenkezőleg: ez az ő sajátlagos központi helyzete csak annál élesebben kidomborítja számunkra mindazokat a vonásokat, melyeket elsajátíthatunk a magunk nemzetével szemben való magatartásunkban.

Egy nagyon súlyos gyakorlati ellenvetést most mellőzve, hogy majd tanulmányunk legvégén visszatérjünk reá, még egy nehézségre kell figyelmünket irányítanunk, mellyel azonban már el is hagyjuk a bevezetésszerű megfontolások területét és tárgyunk legelső fontos kérdéséhez: Jézus hazaszeretete alaptermészetének

megvizsgálásához érünk. Azt kérdezhetné t. i. valaki, hogy lehet-e egyáltalán szó Jézus hazaszeretetről? Lehetséges-e őt, akit az egész emberiség közös eszményének és megváltójának tekintettek hívei, egy bizonyos nemzet számára lefoglalni? Nem jutunk-e az ő saját szellemével összeütközésbe, ha őt valamelyik nemzettel — még ha azzal is, melynek fia volt, szorosabb, sajátlagosabb viszonyban fogjuk fel, mint más nemzetekkel és népekkel?

Jézus univerzaliz-musa

II.

Jézus hazaszeretetének alaptermészete.

Bizonyos, hogy Jézus személyiségét szűkebb perspektívába beállítani, mint amelyet az egész emberiség nyújt, jellemének, igényeinek és egész eddigi történelmi hatásának a megtagadásával lehet csak.

A látókör, melyet minden lépésénél szem előtt tartott, feltétlenül univerzális volt. Működése folyamán ritkán érintkezett más nemzetbeliekkel, de az ilyen alkalmakat nyomatékosan felhasználta arra, hogy munkájának az egész emberiségre kiható voltát hangsúlyozza. Amikor a kapernaumi hadtest centurioja csodálatos bizalmat tanúsító kéréssel kereste fel egy ízben, a körülállókat ezzel a kijelentéssel lepte meg: „Bizony mondom néktek, még az Izraelben sem találtam ilyen nagy hitet. De mondom néktek, sokan eljönnek napkeletről és napnyugatról és letelepednek Ábrahámval, Izsákkal és Jákobbal a mennyek országában...” Ami-

Céljai az egész világra vonatkoztak

kor pályafutása utolsó napjaiban Jeruzsálemben ismeretségét kereste néhány görög, ki az ünnepre felzarándokló sokasággal szintén odaérkezett, örömmel fogadta őket s zálogát látta bennük a majdan minden népből hozzácsatlakozó beláthatatlan seregnek. „Én, ha felemeltem e földről, mindeneket magamhoz vonzok” — így szólt ez alkalommal.

Tanítványaink is — annak a maroknyi, műveletlen, nehézkes halásznak és vámszedőnek, — eleitől fogva nem kisebb hivatást jelölt ki, mint hogy azokkal az erőkkel küzdjenek meg, melyek az egész emberiséget bomlasztják: „Ti vagytok a földnek sava.” Együttlétük vége felé pedig egymást érték az ilyen megdöbentő búcsúparancsok: „Tegyetek tanítványokká minden népeket.” „Lesztek nekem tanuim (figyeljék meg a mind messzebb táguló köröket) úgy Jeruzsálemben, mint az egész Judeában és Samáriában és a földnek mind végső határáig.”

Munkája
egyetemesen emberi

Nem is lehetett másképen. Hiszen ha honfitársaira korlátozta is működését: szavait, tetteit soha sem ahhhoz intézte, ami zsidó nemzeti volt bennük. Mindíg életüknek azt a mélyebb rétegét kereste meg, mely általánosan emberi volt — s csak azzal foglalkozott. Innen van, hogy minden szava és tette kiemelkedik a kor- és helyszerű múlt esetlegességekből és egyetemes, örök érvényességgel hat. Innen van, hogy a legkülönbözőbb fejlődési fokozaton álló, legellentétesebb alaptermészetű népek fiai egyaránt a maguk eszményét találják meg benne.

S ugyanabból következik, hogy Jézus töredekiesen megértett, rejtélyes személyiség marad mindaddig, míg az egész emberiség is el nem jut egyetemes életének egész kifejlődéséig. Majd ha a világ minden faja és minden nemzete kivette részét Jézusnak gondolattal és gyakor-

lati élettel való interpretációjából, csak akkor állhat előttünk tisztán az ő képe.

De bár egyaránt megdöbbentő egyetemes-ség jellemzi Jézusnak mind törekvéseit, mind eredményeit, ép oly tagadhatatlan az is, hogy *ő testestül-lelkestül a maga kis nemzetének fia volt és maradt.* Annak a nemzetnek dicsőségben és gyászban egyaránt gazdag multja volt az a lelki környezet, mely minden földi hatás között a legmélyebb nyomot hagyta lelkén. Akinek van érzéke iránta, az számtalan célzásból, elejtett szavából kiérzi, hogy fiúkorában, mint foglalkoztatták képzeletét a zsidó történelem hőrszai s későbbi ifjúkorában mint szeretett elmerülni a zsidó nép egykori szellemi vezérfőfiainak, a prófétáknak szemléletébe. A zsidó nemzet klasszikus irodalma volt az a szellemi táplálék, melyen felnőtt, s melyből állandóan irányító hatásokat merített. A zsidó nemzet sajátlagos intézményein odaadó szeretettel csüngött. A jeruzsálemi templomot, mely a már szétszórt nemzetnek egységesítő központja volt, sűrűn felkereste az ünnepre felvándorló vidéki karavánokkal együtt. Két ízben ostort ragadva üzte ki a templom előcsarnokában megtelepedett kufárokat, — nem törődve azzal, hogy engesztelhetetlen gyűlöletet kelt maga iránt a papságban, mely jó jövedelmet húzott az előcsarnok kibérléséből. Ő nem nézhette egy ilyen nemzeti tényezőnek a megszenteltségtenítését. A zsinagógákat, a törvényt magyarázó „írástudomány” e székhelyeit, bármerre járt, szombatunként következetesen felkereste. Még ha az ott látottak és hallottak csak hanyatlásról, betegségről tanúskodtak is, ő a nemzet szellemi életének e sajátos gócpontjait mégis egész jelentőségük szerint méltányolta. „Amit (az írástudók) parancsolnak néktek, mindazt megtartsátok és megcselekedjétek. De az ő cselekedé-

Mégis erős
nemzeti ön-
tudat jel-
lemzi

teik szerint ne cselekedjete, — mondotta tanítványainak. Az volt a vágya, hogy belőlük „a mennyek országa felől megtanított írástudóknak” új rendje fejlődjék a megromlott régi helyébe s így a nemzet megszabaduljon az olyan képmutató szellemi vezetők korrumpáló hatásától, akik „beszélnek, de nem cselekszik azt.”

Munkáját
saját nem-
zetére kor-
látozza

S hogy minden további részletezést megelőzzünk: elég arra utalnunk, hogy *egész működését szigorúan a maga nemzetére irányította és korlátozta*. Már földrajzilag is. Hazája szűk határain kívül nem is járt, csak egyszer-kétszer, amikor a fárasztó nyilvános működést megszakítva, tanítványai meghitt körével néhány napi pihenőre visszavonult Syria északibb részeibe. Ilyenkor igyekezett a teljes ismeretlenség leple alatt maradni. „Nem küldtettem, csak az Izrael házának elveszett juhaihoz.” Amikor tanítványait elsőízben bocsátja saját szárnyaikra, szétküldve őket kettesével országos prédikáló útra, őket is szigorúan a hazai munkatérre korlátozza. „Pogányok útjára ne menjete, és samaritánusok városába ne menjete be, hanem menjete inkább Izrael házának eltévelyedett juhaihoz.”

Tartalmilag is egészen Izraelre volt korlátozva működése. Bár a nemzeti sajátságoknál mélyebben fekvő: általános emberi rétegben kereste minden bűnnek és bajnak a gyökerét, mégis csak azokat a visszásságokat ostromolta, melyekben a maga nemzete sinylődött. Nem támadta sohasem a görög városok erkölcsstelenségét, nem dörgött a római hatalmasok léha szivtelensége ellen, nem támadta meg az alexandriai tudósok elvont, mesterkéltséggait. Egy szava, egy perce sem volt, amit ezek ellen fordított volna. De egész erejével küzdött a nemzetén rágódó bajok ellen: pl. a

családi élet laza felfogása, az anyagi boldogulás félszeg túlbecsülése, s mindenek felett a külsőségekben túlzó, belső értékben semmis, léleknyomorító, természetellenes vallásosság ellen, melyet maga körül uralkodni látott.

Jézus egész működése érthetetlené, sőt történelmi lehetetlenséggé válik, ha őt kiemeljük abból a háttérből, melyet a korabeli zsidó nemzeti élet nyújt. Tanításának fő gondolatai, cselekedeteinek indítókai a legszorosabb kapcsolatban vannak azzal a várakozó, feszült lelkiállapottal, melybe előfutárjának, a pusztai prófétának beszédei juttatták a zsidóság legnagyobb részét. Keresztelő János pedig csak utolsó fellobbanása volt annak a tűznek, mely a próféták sorozatában az elmúlt századokon át olyan sokszor irányította Izraelt: a várakozó reménység tüzének, mely a nemzet jövődjét szabadnak, virágzóknak, dicsőségesnek világította meg. János csak azt hirdette, hogy az a fordulat, mely ezt a jövődjöt elhozandó volt, a Messiás megjelenése, már küszöbön van. S az így felébresztett hazafias várakozás középpontjába állott oda Jézus, hogy benne megtalálja nemzete a nemzedékeken át óhajtott Messiást. *Ennél szorosabbban még sohasem forrott egybe nemzetnek multja, jelene, jövője hazafiinak életével.*

Mi a magyarázata ennek az ellentétnek? Hogyan lehet Jézus tökéletes megtestesülése a minden korlátot felülmúló egyetemes emberiségnek ugyanakkor, amikor a legjellegzetesebb nemzeti meghatározottsággal jelenik meg előttünk? Nem jár-e a „világpolgárság” szükségképpen a nemzeti öntudat elmosódásával és viszont az erőteljes, következetes hazaszeretet nem vezet-e ép oly szükségképpen szűklátókörű sovinizmusra? Ha ezt a kérdést megoldja számunkra Jézus, akkor valóban értékes segítség-

Működése
elképzelhe-
tetlen nem-
zeti háttér
nélkül

Hazafiasság
és „világpol-
gárság” el-
lentéte?

get nyújtott már a helyes hazafiúi magatartásunk eltalálására. Minden gondolkozó ember foglalkozott ezzel a kérdéssel és a legtöbb érezte a benne rejlő nehézséget.

Sokan megelégszenek azzal a megoldással, hogy egyensúlyt igyekeznek tartani a hazaszeretet és — jobb híjján ezt a rossz mellékizű szót kell használnunk — a világpolgárság között. Jézus megoldása gyökeresen eltér ettől s amilyen egyszerű — époly tökéletes. Számára a hazafiúság és a világpolgárság nem ellenséges hatalmak, melyek csak egymás rovására léphetnek fel. Még nem is egymás iránt semleges hatalmak, melyek békén fejlődhetnek egymással párhuzamban. Az ő szerinte való hazaszeretet és világpolgárság egy *egységes életiránynak a kettős megnyilatkozása*. Egyik nem lehet el a másik nélkül, mert egymásból táplálkoznak kölcsönösen.

Az „Isten
országának“
gondolata

Hogy ezt a megoldást megértsük, Jézus egész gondolkozása és munkássága alapgondolatából kell kiindulnunk, mely — ha nem is teheti valaki magáévá első hallásra, — megérdemli és megkövetelheti mindenkinek elfogulatlan figyelmét. Az „Isten országa“ ez az alapgondolat.

Jézus egyfelől az emberi életnek minden baját és nyomorúságát a maga teljes sötétségében olyan nyílt szemmel látta és olyan szigorúan ítélte meg, mintha a legvigasztalanabb pesszimista lett volna. Másfelől azonban olyan szép jövőt helyezett kilátásba minden egyén és az emberiség számára, olyan diadalmas bizonyossággal állította minden baj és nyomorúság teljes megszűnésének a lehetőségét, hogy ebben a világ legszélsőbb optimistája sem éri utól. Ez a bizonyossága abból a tudatból származott, hogy minden bűn és szenvedés ellen folytatott, sokszor elkeseredett küzdelmében az ember

nincs magára hagyatva, nincs bizonytalan esélyeknek kitéve, hanem feltétlenül számíthat a személyes teremő Isten győzelemre segítő erejére. Az ő mindenhatósága előtt nem állhat meg semmi ellenséges hatalom.

A baj csak az, hogy az emberek nem bíz-
nak ebben a segítő erőben; vagy azt nem hiszik, hogy Isten feltétlenül képes, vagy azt, hogy feltétlenül készséges is az ő erejével elintézni a bűnnel, vagy a szenvedéssel folytatott minden küzdelmet. S az emberi léleknek ez a bizalmatlansága el is zárja az útját annak, hogy Isten olyan helyzetet teremtsen, melyet az ember is óhajtana, de Isten maga is akarna. Ott azonban, ahol feltétlenül megbízó hitre talál, szabad folyást nyernek az emberi boldogság érdekében munkáló mindenható erői. Ott megvalósul az ő szándéka és akarata. Ezt a helyzetet értette Jézus az „Isten országa” alatt. Ezt valósította meg a maga személyes életében s erről hirdette, hogy meg kell valósulnia és meg lehet valósulnia az egész emberiség életében.

Az emberi életnek Jézus szerint nincs is más célja, mint megtanulni s aztán másokban is felébreszteni azt a hitet, melyre válaszként Isten szabadító segítsége valóra váltja az ő országát.

Ebből az alapgondolatból kiindulva, egy-
szerre megoldódik a hazaszeretet és a „világ-
polgárság” kérdése. *A nemzetek életének is az egy értelme és célja van, hogy kivegyék részüket az Isten országa egyetemes megvalósításából.* De természetes, hogy minden nemzet csak oly mértékben lehet továbbterjesztője az Isten országának, amily mértékben azt már a saját kebelén belül megvalósította. Amily mértékben valamely nemzet életében legyőzött hatalom a bűn és szenvedés, oly mértékben válhatik csak, de oly mértékben válik is szükség-

Az ellentét
megoldása

képen az illető nemzet más nemzetek hitének ébresztőjévé s az Isten országa végső egyetemes győzelmének részesévé.

Ezen az állásponton a hazaszeretetet magában foglalja az egész emberiség szolgálatát. A hazafiú nem kívánhat a maga nemzete számára nagyobb jót és dicsőséget, mint azt, hogy annak mennél nagyobb szerepe jusson ebben a világot átalakító küzdelemben. S viszont az egész emberiség szeretete magában foglalja a haza szolgálatát. Az emberiség érdeke követeli meg a magunk nemzetének lehető legnagyobb boldogságát.

Jézus hazaszeretete

Jézus ezt a hazaszeretetet állítja elénk: *a legodaadóbb, osztatlan hazaszeretetet, melynek látóköre mégis az egész világ.* Ha valaki, akkor ő szerette nemzetét. De a dicsőség, melynek magaslatán azt látni akarta s a cél, melyet ezért hazaszeretete elé kitűzött, nem volt kisebb, mint az, hogy nemzete a szomszéd nemzetekkel s az egész emberiséggel szemben hatalmasan betöltötte azt a hivatást, melyre egész multjánál fogva rendelve volt. *Hazaszeretete világprogramot nyújtott neki.*

És másfelől soha senki sem érezte annyira egynek magát az egész világ valamennyi küzdő, szenvedő, reménykedő népével, mint ő. De úgy látta, hogy egy hajszálnyira sem segítheti közelebb más népek fiait a boldogsághoz, míg azokon nem végezte el munkáját, kik legközelebb állanak hozzá. *Egyetemes emberszeretete hazafiúi programot szabott eléje.*

III.

Jézus hazafiui működése.

1. Jézus programmja.

Mi volt már most ez a program? Milyen munkát végzett voltaképen Jézus? Mert Jézus hazaszeretete inkább csak üres fogalom marad mindaddig, míg az ő tényleges működéséből el-
 lesett vonásokkal e fogalom eleven tartalmát nem adhatjuk.

Az eddigiekből már világos, hogy Jézus hazaszeretét *nem oszthatjuk be azokba a kategóriákba, melyekben a nagy hazafiak működése rendszerint mozogni szokott.* Jézus nem állott politikai reformok szolgálatába. Lehetetlen, hogy nagy teherként ne nyomta volna mindig nemzetének elnyomott helyzete. De nem indított mozgalmat annak megváltoztatására. Amikor a jeruzsálemi egyházi tekintélyek, abban a reményben, hogy a római fenhatóság elleni nyilatkozatokat válthatnak ki belőle, nyilvánosan megkérdezték: „Szabad-e a császárnak adót fizetni?” — reámutatott az előkért ezüst dénár császárképére: „Adjátok meg, ami a császáré, a császárnak.” Az ő forradalmi szándékai más térre irányultak: „Adjátok meg, ami az Istené, az Istennek” — tette hozzá. Ha ezen a téren rendben lett volna a nemzet élete, nem került volna sohasem sor arra, hogy idegen Caesarnak alattvalói tributumot fizessenek.

Nem politikai program...

Társadalmi reformok époly kevésbé foglalkoztatták. Pedig ismerte az elnyomott társadalmi osztályok minden terhét személyes tapasztalásból. „Mit együnk, mit igyunk, mivel ruházkodjunk?” A hétköznapi, gondtelt életnek e szüntelen kérdései állandóan a fülébe cseng-

Nem társadalmi program

tek és sokszor utált is rájuk beszédeiben. A fényűző hatalmasok bűnei épúgy magokra vonták figyelmét és gyakran ostromozó ítéletét. A gazdagság és szegénység igazságtalan ellentétét nem festette a világirodalom egy nagy szelleme sem olyan lázító és mégis nyugodtan hatalmas színekkel, mint ő a gazdagról és Lázárról mondott parabolájában. „...vala egy gazdag ember és öltözik vala biborba és bársonyba és mindennap vigan lakik vala. Vala pedig egy Lázár nevű koldús, ki az ő háza elé veteték és fekélyekkel teljes vala . . .” De bár nemzetének akkori társadalmi helyzete százszámra nyújtotta az ily példákat, ő mégis a legkisebb intézkedést sem tette a vagyon igazságosabb megoszlása céljából.

Még egyénnel szemben is tartózkodott ilyen szereptől. Egyszer egyik hallgatója felkérte: „Mester mondd meg az én testvéremnek, hogy ossza meg velem az örökséget.” Válasza ez volt: „Kicsoda tett engem köztetek bíróvá vagy osztóvá?” Annál távolabb állott tőle az, hogy a társadalom gazdasági berendezkedésébe szóljon bele cselekvőleg. „Ha bővölködnek is valakinek gazdagságai, nem azokban van az ő élete” — jegyezte meg az említett alkalommal. S épen azért nemzetének legsürgősebb megoldásra váró kérdéseit más téren látta és szorgálta.

Igaz, hogy egyesektől, kik a vagyonos osztályból követni akarták, megkivánta, hogy birtokukat osszák el a vagyontalanok között; — de ebben nem láthatjuk működésének általános jellemző vonását, mert más, nagy vagyonú hiveitől viszont egyáltalán nem kívánt ilyen lépéseket.

Vagy hogy másra ne is utaljunk: a rab-szolgaság súlyos és korszerű kérdését soha nem is érintette.

Kulturális reformokhoz sem nyult. A nép-
 oktatás szervezése, egyetemek fejlesztése, tu-
 dományos ismeretek terjesztése, a nemzet mű-
 veltségi színvonalának emelése, — mindez nem
 tartozott hazafiúi működéséhez. Igaz, hogy
 anachronizmus is volna abban a korban céltuda-
 tos kulturtörekvéseket keresni. De az emberi-
 ség nagyjait épen az jellemzi, hogy ami a nagy
 tömegre nézve még időszerűtlen anachroniz-
 mus, az számukra és általuk korszerű
 valósággá válik. Ha Jézus nemzete leg-
 égetőbb szükségait kulturális téren látta volna,
 bizonyára korát hosszú századokkal meg-
 haladva, közművelődési mozgalmat indított
 volna. Ha más téren képes volt az emberi
 fejlődés elé olyan standardot szabni, melyet
 kétezer év óta csak épen, hogy némileg sike-
 rült megközelíteni, a kultura fejlesztésében sem
 akadályozhatták volna meg korának szűk kor-
 láta. Ő azonban e korlátokat nem is próbálta
 feszegetni, mert erejét más célra látta jobbnak
 összpontosítani.

Nem kultu-
 rális prog-
 ramm

Sőt elmondhatjuk azt is, hogy még nem is
 egyházi reformokért munkálkodott. A papság-
 ról, mely hatalmi párttá súlyedtt a nemzet éle-
 tében, bizonytal meg volt a kiméletlen véle-
 ménye. De nem dolgozott ki semmiféle haditer-
 vet e papság nyomasztó uralmának a megto-
 résére. Tisztában volt azzal, hogy az egész
 uralkodó vallási rendszernek, hierarchiai szer-
 vezetével, külsőségekben kimerülő szertartásai-
 val, szórászálhasogatóan részletes, de az ember
 igazi benső énjét nem is érintő erkölcsi (?) pa-
 rancsaival, — meg vannak számlálva a napjai.
 De nem lépett fel reformjavaslatokkal, nem tö-
 möritett pártot, mely a vallási kormányzó tes-
 tületekben keresztülvitte volna a papság, a szer-
 tartások, a törvényt magyarázat megtisztítását.

Nem egy-
 házi prog-
 ramm

S mindezt nem azért nem tette, mintha

Jézus hazafiassága nem idegen ezektől a céloktól helytelenítené a politikai szabadságért, a társadalmi igazságért, a kulturális fejlődésért, vagy az egyházi élet megtisztításáért folytatott küzdelmeket. Ha mindezek a célok összefűződnek a valóságos emberi élet érdekeivel, akkor nem eshetnek kívül Jézus programjának körén. Ha az az „Isten országa“, amelyről tanított, amelyet élt és amelyet fel akart állítani, nem földöntúli ábránd, hanem ennek a mi életünknek a dicsőséges tökéletességre jutása, akkor annak fel kell ölelnie a tökéletes politikai viszonyokat, tökéletes társadalmi berendezkedést, tökéletes kulturális állapotokat és tökéletes egyházi helyzetet is.

Hogy Jézus a maga működésében távol tartotta magát ezektől a céloktól, az *nem jelenti, hogy aki őt választja hazaszeretetének eszméjéül, annak szintén érintetlenül kell hagynia nemzetének politikai, szociális, kulturális, egyházi és egyéb bajait*. Ellenkezőleg.

Homlokegyenest ellentétbe jut Jézus hazaszeretetének szellemével az, aki bele tud nyugodni hazájának olyan politikai helyzetébe, mely a nemzet szabad, egészséges felvirágzását megakadályozza.

Épúgy nem értette még meg Jézust az sem, ki nem akar közremunkálkodni oly társadalmi rend teremtésében, melyben senki sem panaszkodhatik másnak az elnyomó ereje, vagy kiszákmányoló kapzsisága miatt.

Nem szabad azonosítania magát Jézussal annak sem, aki természetesnek és tűrhetőnek tekinti, hogy az emberi műveltség nyújtotta értékes előnyök és élvezetek birtokából hiányos oktatás és nevelés miatt a nemzet zöme ki legyen zárva.

Az pedig magától értődik, hogy egyenesen Jézus követelményeinek tesz eleget, aki hazája egyházi viszonyainak olyan átalakulásáért

küzd, hogy az egyházak szerepe ne uralkodás, hanem a szó teljes értelmében vett *szolgálat* legyen a nemzet életében.

Mit jelent hát mégis az, hogy Jézus nem fordította idejét és erejét ezekre a célokra? Jól értjük meg: ő a nemzete életében látott egy olyan kiáltó bajt, mely — ha gyökeres orvoslás nélkül marad, hiábavalóvá tesz minden egyéb reformot, rövidéletű elmúlásra kárhoztatja még a legnemesebb politikai, szociális, kulturális, egyházi vagy bármilyen törekvések látványlag elért eredményeit is. Bármennyire kívánta és helyeselte volna is ezeket a törekvéseket, úgy látta, hogy azok *csak bizonyos alapon épülhetnek fel tartós életre* s ő épen ezt az alapot látta hiányozni nemzetében. Ez a magyarázata annak, hogy mellőzve minden más nemzeti életkérdést, — erre az egy teendőre: *az alapvetésre szorítkozott teljes működésével.*

Nem lehet kétséges, hogy miben látta ezt a hiányzó és megteremtendő alapot. Működéséből az tűnik ki, hogy ő *a nemzetét alkotó egyének jellemét elégtelennek és alkalmatlannak tartotta arra, hogy a belőlük összeálló nemzet eljuthasson különböző érdekeinek egészséges kielégítéséhez, ezáltal virágzó nemzeti kifejlődéshez és világtörténelmi hivatásának erőteljes betöltéséhez.* Munkaprogramja ezért kizárólag ez volt: egyenként átalakítani a nemzet tagjait, más, új típusra átformálni honfitársainak jellemét.

Reform a nemzetet alkotó egyének jellemében

Első szava, mellyel fellépett, ezt az átalakulást sürgette: „Térjete meg.” S ismételten hangsúlyozta, hogy a nemzet multja bármennyire predestinálja is honfitársait arra, hogy első szerepet vigyenek az „Isten országa” nagy nemzetközi tervének megvalósításában, míg gyökeresen át nem alakul egész lényük, ki vannak zárva ennek a felséges nemzeti hivatásnak

a részesei közül. „Bizony, bizony mondom nektek, ha valaki újonnan nem születik, nem láthatja az Istennek országát.” „Ha meg nem tértek, semmiképen nem mentek be az Isten országába.”

E programm
újszerűsége

A hazaszeretet ilyen programja mindekelőtt újszerűségével lep meg. Amíg mások nemzetük életét uralkodóházak sorsában, kormányok munkájában, alkotmányok kiépítésében, törvények hozásában, intézmények virágzásában látták, Jézus kétezer évvel ezelőtt mindezeket a szempontokat háttérbe szorítva, rámutatott az *emberre*, arra az emberre, aki egy házban lakik veled, akivel levelezni szoktál, akivel az utcán találkozol, akivel együtt végezted iskoláidat, akinek alkalmazottja vagy, akivel üzleteket kötsz, aki rokonságod köréhez tartozik, aki szolgádul szegődik, egyszóval, *akinek mindennapi élete egy nemzet életébe szövődik a tieddel. Itt* van legfőbb hazafiúi kötelességed! *Itt* fejezd ki elsősorban hazaszereteted! *Az a sokféle alkalmat és módot, mely érintkezésbe hoz honfitársaiddal, használd fel arra, hogy bennük kialakítsd a virágzó nemzeti élet alapjául szükséges egyéni jellem típusát és az elgondolható legsúlyosabb szolgálatot tessed hazádnak. A hazát szeretni Jézus szerint első sorban annyi, mint a hazában élő emberekre átalakító hatást gyakorolni.*

E programm
észszerűsége

De bármily idegenszerű is ez az álláspont az első pillanatra, a második pillanatban már alapos, józan észszerűsége ragadja meg figyelmünket. S minél tovább gondolkozunk róla, annál jobban nő a csodálkozásunk, hogy a hazaszeretetnek ezt a magától értődő világos főkötelességét mi és velünk együtt a hazaszerető emberek óriási többsége eddig soha észre sem vettük. Hiszen nyilvánvaló, hogy ha a nemzet

emberanyagát át nem alakítjuk más jelleművé, hiábavaló a legfelségesebb hazafiúi törekvésünk.

Szabadabb politikai helyzetért küzdeni eredménytelen erőpazarlás, ha előbb, vagy legalább, ha egyidejűleg nem szaporítjuk a nemzetben azoknak számát, kik érett, erős, becsületes lélekkel meg is fogják őrizni a kivívott jobb helyzetet.

Igazságosabb társadalmi rendért mozgalmat vezetni, amikor jól tudjuk, hogy a hozzánk csatlakozók zöme a „ma neked, holnap nekem” elvét vallja: vagy rövidlátás, vagy színészkedés. A mai elnyomottak, ha fordul a helyzet, holnap már elnyomók lesznek s a küzdelem újra kezdődhetik.

Kulturális reformok jelentenek-e igazi haladást mindaddig, míg nincs biztosítékunk arra, hogy magasabb műveltségüket a nemzet tagjai valóban pozitív irányban fogják értékesíteni? Hátha csak önmaguk és embertársaik raffináltabb ellenségeivé lesznek nagyobb értelmi képességeikkel? És másfelől *megvolna-e oldva a nemzet igazi baja, ha műveletlen rétegei olyanokká lennének, mint mostani művelt osztályai?*

S egyházi átalakulást munkálni mindaddig, míg a bajok forrásai az átalakulásra szoruló egyes jellemekben nincsenek kiapasztva, minden tanácskozás, bizottságok és rendelkezések, szervezkedések és mozgalmak dacára is ép oly lehetetlenség.

Forradalmat az egyes jellemek világában! Ez volt Jézus reformtörekvése nemzete érdekében.

Két kérdés érdekel bennünket ezzel kapcsolatban. Először is: milyen volt az a típus, melynek mintájára Jézus át akarta alakítani honfitársait? S azután: mi jellemezte munkájának a módszerét, mellyel ezt az átalakulást megvalósítani igyekezett?

2. A Jézus szerint való típus.

Forrásaink

Azt a típust, mely Jézus szeme előtt lebegett, egyfelől az ő saját jellemében tanulmányozhatjuk. Ő először is a maga életében ábrázolta ki mindazt, amire másokat el akart juttatni. Olyan feltétlen bizonyossággal még soha mester nem állhatott tanítványai elé, mint ő: „Jöjjetek én hozzám, . . . tanuljatok tőlem . . .” Ép oly mély betekintést nyerünk az általa kitűzött típusba, ha azokat a követelményeket vizsgáljuk, melyeket tanítványai iránt támasztott, nyilvános beszédeiben csak úgy, mint magános beszélgetéseiben. És nagyon becses anyagot nyújt tanítványai később kialakult jellemének megfigyelése is. Itt már megvalósulva látjuk azt, amit Jézus el akart érni egyes honfitársaival. Ilyen részletes tanulmányba azonban most nem bocsátkozhatunk. Arra szorítkozunk csak, hogy felsoroljuk ennek a típusnak legfőbb vonásait. Állításainkat bőven lehet igazolni mind a három említett területről vett adatokkal.

Bátor optimizmus

A legszembeötlőbb vonása a Jézus szerint való embertípusnak: a bátor optimizmus. Örül az életnek. Látja mindazt, ami keserűvé, nyomorúságossá teheti az életet, de nem fél attól. Nincs az a külső körülmény, inség, betegség, elhagyatottság, félreértettség, üldöztetés, még akár erőszakos halál is, amivel szemben gyáva aggódás, vagy csüggedés fogná el. Egyáltalán független a boldogsága mindattól, ami a külvilágból érheti. *Ez a győzelmes optimizmus belső forrásokból táplálkozik:* abból a bizonyosságból, hogy élete a személyes Istennek kezében van, aki végtelen erejével és végtelen jóindulatával kíséri minden lépését. „Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?”

Aki ismeri az emberi természetet, az megérti, hogy Jézusnak nem volt könnyű ezt a vo-

nást elfogadtatni az emberekkel. De ő fáradhatatlanul hangsúlyozta ezt, nem törődve azzal sem, hogy sokszoros ismétlésbe bocsátkozik. „Ne aggodalmaskodjatok!” — mondta újra meg újra, amikor a kenyérgondtól hajszott, a „holnap”-tól ijedező emberek köréje gyűltek. „Tekintsetek az égi madarakra . . . a ti mennyei Atyátok eltartja azokat. Nemde drágábbak vagytok-é ti azoknál?”

Az az ügy, melynek szolgálatára tanítványait nevelte, bő alkalmat kínált ennek a bátor optimizmusnak a kifejtésére. Börtön, kereszthalál, hóhérpallos: mind kilátásban volt. „Ne féljete azoktól, akik csak a testet ölhetik meg . . .” „Ne féljete!” ez volt a refrénje annak a beszédnek, mellyel első önálló munkájukra bocsátotta őket.

Tanításának legmegragadóbb részei azok, melyekben ennek a bizó bátorságnak az alapját igyekszik megvetni az emberek lelkében. Születetlenül annak meglátására hívogatja őket, hogy az az Isten, aki sokukra nézve nyomasztó vallási monstrumnál alig volt több, *ennek a győzelmes boldogságnak a megrendíthetetlen alapjául kínálkozik*. Forduljanak hozzá olyan bizalommal, mint amilyen kételkedést nem ismerő hittel a gyermek elvárja atyjától, hogy minden szükségletéről gondoskodik. „Kérjete és megadatik néktek.” Még a legmélyebbre sülyedt tétközlő fiú is számíthat az Atyának gazdag szeretetére, ha csak bizalommal tér meg hozzá.

Ezt a bizalmat volt nehéz felkelteni! „Legyen hitetek!” „Ha csak akkora hitetek volna, mint a mustármag . . .” Hányszor kénytelen volt ezzel a szemrehányással fordulni tanítványai felé, ha valami súlyosbodó külső körülmény gondot okozott nekik, vagy elcsüggesztette őket: „Hol van a ti hitetek? Miért féltek, oh kicsinyhitűek!”

De idővel megtanulták a leckét, amit eléjük ábrázolt napról-napra a Mester élete is: hogy csak a mi bízó hitinktől függ, hogy *a leg-ellenségesebb körülmények is elháruljanak, vagy legyőzessenek az Atyától nyert erővel*. Későbbi történetük folyamán, mint ennek a bátor optimizmusnak a klasszikus hősei szállának szembe egy egész idegen világgal. „Az a győzedelem, amely legyőzte a világot: a mi hitünk.”

**Radikális
tisztaság**

A Jézus szeme előtt lebegő típusnak egy másik ép oly jellemző vonása a radikális tisztaság. Nem tűr meg magában semmit, ami másoknak egyéni, családi, társadalmi boldogságán csorbát ejthetne. Kiirtja magából még a csiráit is mindennek, amivel megrontaná a másokhoz való helyes testvéri viszonyát. A gondolatot, a vágyat, a tekintetet ép oly szigorú elbírálás alá veszi ebből a szempontból, mint magát azt a cselekedetet, mely belőlük fakadhat. Belső lelki világából száműz már mindent, aminek külső véghezvitele jogos megbélyegzést vonna magára.

Semmitől sem irtózott Jézus jobban, mint attól, hogy tanítványai a tiszta élet vonzó külsejét felöltésük magukra, de a felület alatt azzal nem egyező belső életet folytassanak; hogy jobbaknak akarjanak feltűnni, mint amilyenek valójában, vagy ne akarjanak valójában olyanok lenni, mint amilyeneknek látszani óhajtanak. A képmutatás, mint valami alattomosan fertőző légkör vette őket körül a kor vallási életében. Jézus nem győzte eléggé óvni őket elene. „Vigyázzatok és őrizzétek a farizeusok kovászatól . . .!”

A nagy cél szempontjából, melynek megvalósítására elhívta őket, úgyszólván kárba vész egész életük, ha az, amit kifelé vallanak, nem valósult meg legbensőbb énjükben. „Valaki csak

egyet is megront a legkisebb parancsolatok közül és úgy tanítja az embereket, a mennyeknek országában a legkisebb leszen“, — az emberiség dicsőbb jövőjének megvalósításában a legszegényesebb szerep is alig juthat neki.

Az ő tanítványainak hasonlóknak kell lenniök ő hozzá ebben is: *egy öntetből való emberek legyenek, akiknek nincs mit rejteniök és titkolniok a világ előtt*, akik bármikor és bárki előtt nyugodtan feltárhatják egész bensőjüket. Jézusnak magának is egyik legjellemzőbb vonása ez az átlátszó tisztaság.

Érdekes mértéket állított fel tanítványai számára e tekintetben: az érzékeny, minden hatásra legelevenebben fogékony gyermeki lelket. Amit egy kis gyermek előtt el kellene rejteniök, amivel annak lelke síma tükrére csak párás foltot is lehelnének: azt úgy irtsák ki magukból, mint halálos veszedelmet. „Aki megbotráncoztat egyet e kicsinyek közül, jobb annak, hogy malomkövet kössenek a nyakára és a tenger mélységébe vessék.“

Egyébként is megdöbbenően kérlelhetetlenek a tisztaságot követelő nyilatkozatai. Azt akarta, hogy tanítványai a legradikálisabb tisztaságot olyan nagy jónak tartsák s oly szenvedéllyel ápolják, hogy érdekében minden áldozatra készek legyenek. A vakság, tűrhetőbb állapot legyen rájuk nézve, mint a tisztátalanságra vezető világos látás . . . „Ha a te jobb szemed megbotráncoztat téged, vájd ki azt és vedd el magadtól; mert jobb neked . . .“

Ezekkel a hallatlanul magas igényekkel szemben: nem tűrt megalkuvást és nem ismerte el jogosnak az emberi gyarlóság lemondó bátor talanságát. Itt is felébresztette a fennebb említett bátor optimizmust és tanítványaiban meg is gyökereztetette azt a bízó meggyőződést, hogy ha Isten mindenható és végtelenül segíteni kész.

ereje velük van, akkor *nincs a jellemtisztaságnak oly merész magaslata, melynek meghódítására ne vállalkozhatnának.*

Hatalmas
szolgálat-
késztség

Az amúgy is hiányos, vázlatos jellemzést egy harmadik, döntőjelentőségű vonással fejezhetjük be. Jézus azokban az egyénekben, kiket honfitársaiból alakítani szándékozott, mindenkifölött hatalmas szolgálatkészséget akart kifejleszteni. Az új típus viselői nem maguknak, hanem másokért élnek. *Minden működésük sulypontja áthelyeződött a maguk érdekeinek területéről mások szükségének kielégítésére.* Hangsúlyozottan „hatalmas” szolgálatkészségnek neveztük ezt a magatartást, hogy ezzel ellentmondjunk annak a szokásos felfogásnak, mely a szolgálatkészségben gyengeséget lát, az erőt pedig az önző élet sikereiben látja csak kifejtve. A szolgálatkészség mindenestre lehet gyengeség jele, ha t. i. kimerül abban, hogy az illető nem tud ellentállani a segítségét igénybe vevő — és sokszor azzal visszaélő kéréseknek. Jézus azonban nem ily passzív szolgálatkészséget tartott szem előtt, hanem erőteljesen és céltudatosan cselekvőt, mely ott is munkába lép, hova nem is hívják segítségét, sőt ott is szolgálni akar, ahol elleneszegülnek. A Jézus szerint való szolgálatkészség maga keresi és látja meg, hogy hol van szükség és alkalom erejének értékesítésére.

Azt az elhatározást, mellyel az egyén önző életét elvetve minden képességével mások szolgálatára szenteli magát, Jézus nem valami lemondásteljes veszteségnek tekintette. Ő ezzel a renunciációval egy magasabb, hatalmasabb élet ajtaját nyitotta meg tanítványai számára. Aki nem hajlandó meghozni az áldozatot: az marad szerinte örökre vesztes. „Aki meg akarja tartani az ő életét, elveszti azt; aki pedig elveszti az ő életét, megtalálja azt.” Az, aki nem haj-

landó odaveszteni életét mások szolgálatában, még nem jutott el annak az igazi gazdag életnek az éléséhez, mely számára lehetséges. Szerinte az odaadó szolgálat nem a kicsinység, hanem a nagyság útja. „Aki közöttetek nagy akar lenni, legyen a ti szolgátok; és aki közöttetek első akar lenni, mindenkinek szolgája legyen.”

A gyenge, beteges élet az, melynek látóköre csak a maga szükségleteire szorítkozik. Csak az erős, egészséges élet, mely a maga problémáinak megoldására elégséges és még azon fölül is bőséges erő birtokában van, képes arra, hogy szemét állandóan nyitva tartva, mások szükségével szemben erejét azoknak elosztására szentelje és gazdagon osztogassa szolgálatának ajándékait.

Jézus olyan bőséges erejű embereket akart alakítani, akiknek még ellenségeik megsegítésére is dúsan jut erejük! „Jót cselekedjetek azokkal, akik titeket üldöznek!” Nem szabad megtörténni annak, hogy az ő tanítványaival találkozzék bárki is, úgy hogy üres kézzel menjen el. Ha anyagiakban szűkölködik, ételt és ruházatot, ha beteg, ápolást, ha elhagyatott, gondozást, ha gyászoló, vigasztalást, ha életunt, új boldogságot, ha eltévedt, biztos irányt kell kapnia tőlük és mindenképen szolgálatkész baráti, sőt testvéri szeretetet kell találnia bennük.

Az erőt erre a hatalmas szolgálatkészségre ugyanabból a forrásból fogják nyerni, melyből bátor optimizmusuk és radikális tisztaságuk táplálkozik: abból az élő bizonyosságból, hogy mennyei Atyjuk minden emberi szükséglet — ha kell, általuk is — feltétlenül képes és feltétlenül kész megszüntetni.

Jézus ezt a hatalmas, önfeláldozó szolgálatkészséget természetesen a végső cél: az Isten országa megvalósulása érdekében akarta értékesíteni. Ennek az ügynek csakugyan olyan

munkásokra volt szüksége, akik megfélelvezve a maguk erejéről, egy egész világ bűneinek és bajának leküzdéséért tudnak élni. „Aki én utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel az ő keresztjét (vagyis számoljon le azzal, hogy esetleg hóhér kezére is juthat) és úgy kövessen engem!” De a nagy célok mellett a hétköznapi legapróbb mozzanatokra is kiterjedt figyelme: „Aki inni ád egynek e kicsinyek közül csak egy pohár vizet, bizony mondom néktek, el nem vesztheti jutalmát.”

Nincs a világtörténelemnek olyan lebilincselő része, mint az, mely Jézus ezirányú munkájának közvetlen eredményeiről értesít. Azokból a szűklátókörű halászból, kik a maguk napi keresetén kívül más iránt nem érdeklődtek, s azokból a vámszedőkből, kiknek neve is egyértelmű volt akkor a zsaroló önzéssel, olyan emberek váltak, kik hatalmas szolgálatkészséggel *egész lényüket annak a boldogságnak a terjesztésére áldozták, melyet maguk birtak s amelyre éhezni és szomjuhozni látták az egész világot.* S azok a növekvő társulatok, melyekkel széleslátókörű munkájuk csakhamar az egész római birodalmat behálózta, a súlyos gazdasági válságokban vergődő s azért fokozottan önző világ sivárságában ennek a bőséges szolgálatkészségnek voltak messze ellátszó oázisai. „Nézzétek, hogyan szeretik egymást”, — ez volt a pogány társadalom elcsodálkozó nyilatkozata. „Szűkölködő nem vala köztük.”

E típus ön-
magát igazo-
lja

Képzeliük magunk elé azt a látványt, mely Jézus elé tárult, ha nemzetének zömén végig tekintett: az élet iránt bizalmatlan és ezer baja miatt panaszkodó tömeg; olyan emberek sokasága, kik kénytelenek egymással szemben állandóan színészkedni, mert ha csak egy napig is igazi benső mivoltukban bontakoznának ki, pokollá tennék egymás számára az együttlétet;

önző, kicsinyes egzisztenciák, kik megelégszenek ha a maguk ügyes-bajos dolgaikkal szerencsésen keresztültengik az életet, egyébként pedig össze is omolhatik a világ.

És állítsuk ezzel szembe a bátor optimizmussal, gyökeres tisztasággal, hatalmas szolgálatkészséggel az ő keze alatt kialakuló típust. Kit nem győz meg az ellentét arról, hogy erre a reformra, az egyének jellemének ily forradalmi átalakítására van első sorban szüksége minden nemzetnek? Mit nem várhatnánk annak a nemzetnek jövődjétől, melynek kebelében ez a reform szelvében végbemegy? *Boldog, tiszta, erős emberek előtt minden irányú fejlődésnek biztos és beláthatatlanul dicső útja nyílik meg.*

3. Jézus módszere.

Röviden néhány szót Jézus módszeréről, melyet ez átalakító munkában alkalmazott. Ez a kérdés gyakorlati fogós vége. Hasztalan volna Jézusnak hazafias programja a legmeggyőzőbb; ha módszere és eszközei nem állanak a rendelkezésünkre, akkor ő nem lehet számunkra a hazaszeretet valóságos eszménye.

Nos, módszere és eszközei mindnyájunknak többé-kevésbbé a rendelkezésére állanak. Ebben az egy szóban foglalhatók össze: *barátság*. Azok az egyének, kikben elérte célját: az új típus kiábrázolását, — barátai voltak. A legbensőbb személyes érintkezésben állottak vele s ez alkalmat nyújtott arra, hogy az ő személyiségének hatása átjárja és átalakítsa az ő jellemüket. A nyilvános beszédek, melyeket a galileai tó partján, kicsiny falvak határában, vagy Jeruzsálem téerein tartott, csak előkészítői voltak ennek a személyes érintkezésnek. Eredményüket akkor érték el, ha a sokaságból kiválva egy-egy hallgató odalépett a Mesterhez, vagy az

A barátság
módszere

éjszaka csendjében felkereste őt, hogy feltárja előtte vágyait, küzdelmeit. Ezek a magányos találkozások, melyek Jézus és az illető között örökre szóló kapcsolatot létesítettek, indították meg a forradalmat. S minél huzamosabb és gyakoribb volt a találkozás, minél mélyebb az egybekapcsoló ismeretség, annál jobban érlelődött az illetőben az új típus: a boldog, tiszta, erős ember.

Mint a program maga, úgy megvalósításának ez a módja is meglepő egyszerűségével és józan észszerűségével ragad meg. Nincs itt gépezet, nincs itt szervezet, nincs itt vezetőség, bizottság, tagság, nincs itt sok minden, amivel nagy célokra törő mozgalmak fel szoktak lépni. Egyszerűen a személyes érintkezés hatása. És van-e ennél döntőbb hatalom e földön? Amik vagyunk, nem személyes hatások alatt letünk-e?

S ez a módszer mindenkinek rendelkezésére áll. Mindenki érintkezésben áll másokkal: van alkalma barátságokat kötni s azok által hazája számára boldog, tiszta, erős embereket alakítani. S kire állana ez inkább, mint diákemberre, kit munkája órákhosszat, nap-nap után, esztendőkön át érintkezésben tart hazája egykorú fiaival. Más hazafiúi eszmények szolgálatahoz, hogy valóságos szolgálat legyen, pénz, társadalmi pozíció, sok szabadidő, vezetésre termettség és sok más, a diákság zöme előtt elzárt eszköz kell. Ez az eszmény csak azt kérdezi: *boldogabbá, tisztábbá, erősebbé lesz-e hatásod által barátod és kötsz-e ezzel a céllal barátságokat?*

Érdemes volna Jézus módszereinek egyes, kidomborodó vonásait vizsgálgatni. Csak ketőre mutatunk rá.

Különös jelentőséget tulajdonított annak az új nemzedéknek, mely még alig nőtt bele a régi

boldogtalan, képmutató, önző típusba: a gyermekeknek. Tudta, hogy ha ők hatása alá kerülnek, akkor biztosítva van a nemzet dicsőséges jövője. Tanítványainak nagy csodálkozására kijelentette, hogy úgyszólván a gyermekeken fordul meg az Isten országáról hirdetett nagy dolgok megvalósulása. „Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket és ne tiltsátok el őket, mert ilyeneké az Istennek országa.” Ő különös mértékben a „gyermekek barátja” volt.

Gyermekek
barátja

De ez nem azt jelentette, hogy lemondott volna az életükben már előrehaladt, alkalmatlan irányba kiforrott jellemekről. Ellenkezőleg, az jellemezte működését, hogy különös előszerepettel foglalkozott a legreménytelenebb egyénekkel: a nemzet salakjával. Felkereste azokat, kiknek boldogtalansága végzetesnek, erkölcsi romlása gyógyíthatatlannak és minden nagy cél iránti fogékonyságuk halálra sorvadtnak látszott: gonosztevők és a társadalom közmegvetésének egyéb tárgyai közé ment és ott mutatta fel átalakító baráti hatásának csodaműveit. Be akarta bizonyítani, hogy *vissza tudja adni értékes elem gyanánt a nemzetnek* azokat, kiket az élet sodra, mint hasznavehetetleneket, könnyörtelenül kivetett magából. Egy ilyen egyének a megmentésében nagyobb értéket látott, mint kilencvenkilenc „tisztességes” polgár életében. És tudta, hogy miért. A nemzetet emésztő bűnök ellen azoktól vártak a legagresszívabb tisztító hadjáratot, akik maguk is áldozatai voltak azoknak.

Bűnösök
barátja

IV. Jézus hazafiúi működésének vége.

Tárgyunktól nem válhatunk meg anélkül, hogy Jézus hazafiúi pályafutásának végével ne foglalkozzunk. Nem csak azért, mert itt nyílik a legmegkapóbb betekintés Jézus hazaszerete-

tének mélységeibe, hanem már azért is, mert sokak előtt ez a vég megcáfolni látszik hazafiúi programjának gyakorlati kivihető voltát.

Jézus törekvéseinek kudarca? Nem végződött-e egész működése kudarc-
cal? Ami a saját nemzete szélesebb köreit illeti, tagadhatatlanul. Akik csatlakoztak hozzá, azokban biztos kézzel végrehajtotta hazaszeretetének szándékát bizonyságául annak, hogy ha a nemzet többi tagjai nem zárkóztak volna el előle, képes lett volna egyetemes győzelemre vinni terveit. *De a barátságot nem lehet erőszakolni. Csak kínálni lehet.* S ahhoz idő kell. Azt pedig nem engedték néki a nemzet akkori vezetői.

A mozgalom eleinte gyanúsnak, majd hatalmukra veszedelmesnek látszott. Még mielőtt végzetessé nőne, el kellett fojtani. A tájékoztató tömeget könnyű volt felingerelni. A kínáló alkalmat nem mulasztották el felhasználni a népszerűségétől már jórészt megfosztott Jézus elfogatására. A törvénykezési apparatus kezelésénél nem kellett mindent olyan lelkiismeretesen venni. A halálos ítélet kimondása, a római fennhatóság helyben hagyó ítélete, az ítélet végrehajtása, a golgothahegyi tragédia, néhány óra műve volt már csupán.

Aki akar, képzelődhetik arról, hogy mi lett volna, ha Jézus a vezető osztály közbelépése nélkül, vagy annak ellenére is nemzete szélesebb köreiben folytatta volna munkáját. A történelem tényei arról beszélnek, hogy mint folytatta munkáját más nemzetek életében.

Azonban nem nehéz belátni, hogy ez a szomorú vég nem dönti meg Jézus hazafiúi programjának értékét, sőt ha jól meggondoljuk, egyenes bizonyságul szolgál amellet. Ő maga is abban az elutasító magatartásban, melyet a félrevezetett nemzet részéről tapasztalt, *sohasem a maga, hanem a nemzet katasztrófáját*

látta. A nemzet vesztett akkor, amikor elszá-
lasztotta a páratlanul kínálkozó alkalmat arra,
hogy világtörténelmi hivatásának a magaslatára
jusson. Ezzel el játszotta a jogot ehhez a világtörténelmi szerephez. Az ajtó bezárult az előtt a dicsőséges jövőendő előtt, melyre egész multja előkészítette és képesítette.

A nemzet
belső ka-
tasztrófája

Megdöbbszentő jelenet lehetett az, amikor Jézus ezt az ítéletet nyilvánosan kimondta a nép vezetőinek szemébe. Pályájának utolsó jeruzsálemi napjai teltek már. A közte és a vezető tekintélyek közötti ellentét már a végsőkéig fokozódott s végzetes vihar kitörését sokan érezték már. De annyi népszerűsége még mindig volt a nazarethi tanítómesternek, hogy érdemesnek és szükségesnek is látszott hivatalos küldöttséget meneszteni, hogy nyilvánosan, a szavain csüngő hallgatóság előtt vonják kérdőre „avatatlan” működéséért. „Milyen jogcímen cselekszed mindezt? „Ez a kérdés majd végleg megfosztja hitelétől és tekintélyétől a nagy sokaság szemében.

Jézus erre a kérdésre nem válaszolt. Ellenben ő fogta kérlelhetetlen kérdések kereszt-tüzébe a zavarba jött tekintélyes küldöttséget. Levonta róluk a leplet és az összesereglett tömeg előtt nyíltan szemükre hányta, hogy az ellene elfoglalt rosszindulatú viselkedésük mögött felelősségteljes hivatásuknak bűnös lábbal-tiprása rejlik. Ők lettek volna illetékes vezetői a nemzetnek az Isten országa dicsőséges megvalósításában. E helyett eltékozolták még a multnak rájuk bízott örökségét is és megfosztották a nemzetet is a reá váró jövőendőtlől.

És végül az elnémult, megszegyenített előjárókra, mint a nemzet képviselőire, kimondotta az ítéletet: (képesek vagyunk-e elgondolni a hazafiúi érzések viharát, melyek ez ünnepélyes percben lelkét dúlták?) — „*Annakokáért mon-*

dom néktek, hogy elvétetik tőletek az Istennek országa és oly népnek adatik, amely megtermi annak gyümölcsét!”

A nemzet kö-
zelgő külső
romlása

Röviddel utóbb ismét felkeresték a különböző, befolyásos pártok kiküldöttjei, hogy a nép figyelmét még mindig lebilincselő hatalmas beszédeit megzavarva, olyan elméleti és gyakorlati vitás kérdéseket vessenek fel előtte, melyek vádanyagul felhasználható kijelentésekre vezethetnének. Az eredmény ismét az ostromlónak teljes megszegyenülése volt. „Senki egy szót sem felelhetett néki; sem pedig nem merte őt többé senki sem kérdezni.”

A kínos elhallgatásra következett azután az a megindító jelenet, melyet Jézus hazaszeretetének bizonyítékául szoktak idézni azok is, akik mást nem is tudnak arról mondani. És valóban itt tárul fel előttünk legményebben mindaz, amit Jézus nemzete iránt érzett.

Miután a sokasághoz intézett szavaival ismét reámutatott vezetőiknek kárhozatos képmutatására, magukhoz a megdöbbszent tekintélyekhez fordult és szabad folyást engedett a nemzet meghiusított jövődjéért búsuló haragjának. „Jaj néktek, képmutató irástudók és farizeusok, mert a mennyeknek országát bezárjátok az emberek előtt; mivel hogy ti nem mentek be, akik be akarnának menni, azokat sem bocsátjátok be!” Hétszer ismétlődött meg a vészjósló „jaj” szó, mely a nemzet vezetőit felelőseknek bélyegezte minden bekövetkező romlásért. S aztán egyszerre csak könnyekbe fult szava. A villámok cikázása, mennydörgés ítélete hirtelen elnémult s megeredt a gyászoló fájdalom csendesen zokogó zápora. Végig tekint a városon, mely épen azokban a napokban gyülekező helye és szimboluma volt az egész nemzetnek. „Jeruzsálem, Jeruzsálem! ki megöli a prófétákat és megkövezed azokat, akik

te hozzád küldettek! Hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat, miképen a tyúk egybegyűjti kis csirkéit szárnya alá. És te nem akartad. Imé pusztán hagyatik néktek a ti házatok!"

Ő már világosan látta a fent kóválygó vércsét. S azért tudta, hogy oltalmazó szárnyainak visszautasításával, milyen veszedelembé rohan a nemzet. Azt a belső válságot, mellyel világtörténelmi hivatásának útja bezárult előtte, nem sokára külső katasztrófák kell, hogy kövessék: „Nem marad itt kő kövön, mely le nem romboltatik . . .“ Jeruzsálemnek, a nemzet középontjának véres végnapjai s azzal együtt az egész nemzeti élet menthetetlen felbomlása ott sötétlett a láthatáron és Jézus utolsó beszédeiben nem titkolta el tanítványai elől, hogy mit lát a közeljövőben. Mit érezhetett, amikor nemzetének ezt a nagy temetését megjövendölte?

És mit érezhetett, amikor az ő hazafiúi működése iránt tanúsított ellenszegüléseiket az ő halálra hurcolásával készültek megpecsételni! Amikor ott áll megköötözve, az ostorcsapásoktól vérezve Pilátus mellett a bírói emelvényen, alant pedig ott hullámszik a nép, az ő népe és az ingadozó rómainak sűrgetve követeli az ítéletet, magára vállalva annak felelősségét: „Feszítsd meg! Az ő vére mirajtunk és a mi fiainkon!"

Mit érezhetett, amikor a vesztőhelyre menet a keresztfa gerendái alatt görnyedve így szólította meg a látványon könnyekig elérzékenyülő asszonyokat: „Jeruzsálem leányai, ne sirjatok én rajtam, hanem ti magatokon sirjatok és a ti magzataitokon. Mert imé, jönnek napok, melyeken ezt mondják: Boldogok a meddők és amely méhek nem szültek és az emlékek, melyek nem szoptattak. Akkor kezdik mondani a hegyeknek: Essetek reánk és a halmoknak: Borítsatok el minket!"

Az az elviselhetetlen gondolat, hogy vak és félrevezetett nemzete nem is sejti, mily romlást

zúdít magára, amikor őt eltaszítja, elkísérte halálos óráiban is. Már a kereszten függőt, ennek a brutális, lassú kivégzési módnak minden kínját szenvedve, amikor a körülállók így hallották imádkozni: „Atyám, bocsásd meg nekik, mert *nem tudják, mit cselekszenek!*”

Összefüggés Jézus sikertelensége és nemzetének pusztulása között

Hogy a között, amit a nemzet vezetői Jézussal cselekedtek és aközött, amit szinte még ugyanabban a nemzedékben Tiberius hadai műveltek Jeruzsálemmel és lakosaival, okozati összefüggés van, azt a mai történetíró tagadhatja. De utólérheti-e a késő évezred idegen nemzetbeli fia azt az éleslátást, mellyel Jézus a saját nemzetében működő s annak sorsa fölött döntő erőket elemezte és megállapította? Ő a maga halálában a nemzetnek rövidesen külsőleg is begigazolandó katasztrófáját látta.

S ez magától értetődik, ha visszagondolunk arra, hogy működésével a nemzetnek legéletbevágóbb érdekeit akarta szolgálni. Csak ennek a hazafiúi programnak a megvalósulása tarthatta fenn nemzetét a fenyegető veszélyek ellenére is páratlanul fenséges történelmi szereplésre. Ennek a programnak megghiúsulása végveszély volt. „Hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat, miképen a tyúk egybegyűjti kis csirkéit szárnyai alá!”

Jézus programjának végső igazolása

Ebben a megvilágításban a tragikus kimenetel távol attól, hogy levonna Jézus hazafiúi programjának értékéből, épen a végleges hitetlesítő pecsétet nyomja arra rá. Mert az a hazafiúi program, melynek kudarcát a nemzet könnyen kiheveri, vagy tán meg sem sínyli, nem érinti a nemzet igazi érdekét. *Olyan hazafiúi célokra van szükségünk, melyek megghiúsulását nem élné túl a nemzet!*

Itt van a Jézus programja: boldog, tiszta, erős emberekké átalakítani a nemzet egyéni tag-

jait. Álljon ellene ennek a törekvésnek bármely nemzet, ragaszkodjék bármi okból is ahhoz az állapothoz, melyben tagjainak élete boldogtalan, kétszínű, kicsinyesen önző, — feltartóztatást nem tűrő meredek lejtőre került. A nemzeti virágzásra és hivatásra eljátszotta jogát s a külső felbomlás, vagy összeomlás csak idő kérdése. *Ez a program a nemzeti élet velejéig hat le. Ennek a programnak a kitűzése: a nemzeti élet nagy válságának órája. A megvalósulása beláthatatlanul gazdag élet. A meghíúsulása katasztrófa.*

De még valami élénken kidomborodik Jézus hazafiúi működésének tragikus végéből: a nemzet vezető elemeinek döntő szerepe és felelőssége a nemzeti sors alakulásában. A politikai, egyházi, társadalmi élet vezető emberei voltak Jézus programjának meghíúsítói. Ha ők nem állanak Jézus útjában, mi minden nem következhetett volna be! *De milyen jövő nem nyílik az előtt a nemzet előtt, melynek épen vezető emberei szánják életüket Jézus programjának a megvalósítására!*

Diáktársaink! Ma még egyszerű hallgatói a főiskoláknak, de holnap már kormányzói a nemzet politikai, jogi, kulturális, egészségügyi, gazdasági, műszaki, egyházi gépezeteinek! Értitek-e, mit jelent ez rátok nézve? Nem rajtatok fog-e megfordulni ennek a nemzetnek sorsa? Nem nektek van-e letéve kezetekbe az a félelmetesen felelősségteljes lehetőség, hogy nemzeteteket felemeljétek egy messzire kiható világtörténelmi hivatás magaslatára, vagy pedig meggátoljátok — talán egyszersmindenkorra — ilyen dicső jövőnek megvalósításában?

Csak elgondolni is szédítő, hogy milyen új korszak nyílnék meg nemzeti történelmünkben, ha a nemzeti élet vezető elemei egyen-egyen mindazt a befolyást, melyet magasabb művelt-

Jézus programja és a nemzet vezető eleme

ségük és társadalmi helyzetük nyújt nekik, s mindazt az alkalmat, mely hivatásos munkájukban azonkívül is honfitársaiknak százaival hozzá érintkezésbe őket, elkezdének arra felhasználni, hogy a Jézus szerinti típust menél több egyénben kialakulni segítsék, hogy maguk közül örvendező boldogságot, feltétlenül megbízható tisztaságot és kifogyhatatlan segítő szeretetet ébresszenek és terjesszenek! „Nem rejtethetik el a hegyen épített város!” Milyen zárandokhelyévé válnék hazánk más népek fiainak, akik eljönnének hozzánk a virágzó új élet titkát megismerni. Milyen központjává lennének a más nemzetek életébe kisugárzó boldogító, tisztító, fejlesztő hatásoknak! Általunk is feljebb lendülne a világ azon a lépcsőn, melynek végére Jézus kitűzte az Isten országának megvalósítandó célját. S amikor eljő — későn-e, vagy korán, ki kérdi? — az emberiség végső megváltásának nagy győzelmi napja: *annak dicsőségében része lenne a mi nemzetünknek is.*

Jézus programja és mi

S mindez rajtatok fog állani? Nem! *Most áll rajtatok!* Az életben azok lesztek, akikkel most váltok. Hazátokkal szemben azt a munkát fogjátok teljesíteni, melyet most vállaltok s melyre most készültök. A nemzet holnapi vezetői csak akkor kezddhetnek hozzá a dicsőséges jövő megvalósításához, ha a mai diákság a magáévá teszi Jézus hazaszeretetét és már diákeveiben munkálja környezetében a boldog, tiszta, erős egyének kialakulását. S a magyar diákság nem várja épen, hogy szunnyadni tért hazafiúi lelkesedését és odaadását életre ébreszse valamely új, hatalmas eszmény?

Ismét fel kell vetnünk a kérdést: nem igaz-e, hogy ezzel a programmal: az örömet osztó, tisztaságra vezető, önzetlen munkára gyújtó, új típusra formáló baráti szeretet nagy hadjáratával, *öntudatosan, még sohasem próbál-*

kozott diákságunk hazafiúi kötelességet teljesíteni? Nem ismeretlen eszménye volt-e eddig a hazaszeretetnek Jézus? És nincs-e itt az ideje, hogy megszűnjék az lenni?

V.

Végső ellenvetések.

Azt mondja valaki talán ezek elolvasásakor: ábrándozó, naiv idealizmus, minden gyakorlati érték nélkül. Álljunk meg. Minek alapján állítja ezt az illető? Kipróbálta már egyszer Jézus hazafiúi programját? Vagy méltónak tartja magához egy ilyen könnyed kézlegyintéssel elintézni, minden becsületes utánjárás nélkül azt az új, de feltétlen értékkel kínálkozó eszményt, mely egész diákságunk életében új világot teremthet, s ha ezt megtette, új jövődőt nyithat az egész nemzet számára? Ismét kérdezzük: méltó magatartás ezt az eszményt *kipróbálás nélkül értéktelennek bélyegezni és félretenni?*

Jézus programja alkalmatlan a gyakorlati élet számára.

Hangzik azonban egy másik, sokkal őszintébb, komolyabb vonakodás hangja is: „bármily szép és vonzó Jézus programja, én nem léphetek munkásai közé.” Miért nem? „Hogyan ébresszek és terjesszek barátaim között Jézus szerint való, bátor optimizmust, mikor nekem is olyan kevés, szegényes örömöm van az életben? Hogyan teremtek személyes hatásommal olyan tisztító légkört, mely barátaimból gyökeresen kiirtson minden rejtegetni valót, amikor az én bensőm is olyan megromlott levegővel van telve, hogy vigyáznom kell, kivel szemben mennyire lehetek őszinte? Hogyan alakítsam át erős, szol-

Mi vagyunk alkalmatlanok e program megvalósítására

gálatkész egyénekké társaimat? Hiszen magam is menekülni igyekszem mindentől, ami mások nyomorára, szükségére emlékeztetne és még azt a kevés örömet is megkeserítené, amit az életben magamnak találtam.

Egyszóval: hogyan lehetek annak az új típusnak alakítója a körülöttem élőkben, amikor magam is a régiek, annak a mesterséges örömkönn tengő, egymás előtt színészkedni kénytelen, a maga önző körébe közömbösen elzárkózó típusnak az örököse és hordozója vagyok?”

Ez ellenvetés jogos alapja

Ez a nehézség nemcsak őszinte, hanem annyira súlyos is, hogy ha nem tudunk reámutatni elégséges megoldására, természetesen összedől mindaz, amit Jézusról, mint a hazaszeretetet eszményéről mondtunk. Itt lappang az a tárgyunk ellen felhozható ellenvetés, melyre fennebb a bevezető szavakban csak céloztunk, s amelynek most kell egész nyíltan a szemébe néznünk. Lehet-e egyáltalán szó arról, hogy Jézust a hazaszeretet eszményéül választva, mi is azt a programot munkáljuk, melyet ő maga elé kitűzött? Nem akadályozza-e ezt meg eleve az a *külömbőség, mely őt mi tőlünk elválasztja?*

Erkölcsei érzékünk, ez a gyakran agyonlaltatott belső bíró őt tökéletes, hiánytalan jellemnek jelenti ki, önmagunkban ellenben sok eltévesztett, hibás vonásra mutat rá. Mi legfeljebb küzdünk felfelé, ő állandóan a kifogástalan eszménység magaslatán jár. Ő ment volt mindannak a visszásságnak az árnyától is, amit maga körül uralkodni látott. Mi azonban nem küzdhetünk nemzeti életünk egy bűne vagy baja ellen sem, melyben önmagunknak is ne volna valamilyen részünk. Ellenségeink gyanánt támadhatunk ellenük, — de az ellenségnek titkos szövetségese van önmagunk bensejében és megbénítja minden osromunkat. Felemeljük tán óvó

szavunkat az elnyeléssel fenyegető sirvermek előtt, melyek felé észrevétlenül halad a nemzet, — de tetteleg, vagy hallgatólag mi is segítünk azokat mind mélyebbre ásni. Sürgethetjük a nemzet védekezését az életét elsorvasztó bajok ellen, de ha őszinték vagyunk, be kell vallanunk, hogy a mi egyéni szokásainkból, hajlamainkból, vágyainkból, egész lelki életünkéből kiáradó lehellet azt a légkört táplálja, melyben buján tenyészhetnek ugyane bajok csirái.

Hogyan lehetünk átalakítói annak a nemzetnek, melynek átalakítandó tagjai között ott vagyunk mi magunk is?

Ha Jézus csak a nagy hazafiak egyike, akár a legnagyobbik, az eszményül választásra legméltóbb, a legtökéletesebb, — de ennél nem több: akkor ez a nehézség megoldatlanul az utunkban marad és elzárja tőlünk Jézus programjának gyakorlati megvalósítását. *Akkor inkább alsóbbrendű, tökéletlenebb eszményeket választunk, melyek legalább a mi erőinket meg nem haladó célokat tűznek elénk.*

Eddigi kereteink közt ez ellenvétel végzetes.

De — és itt vessük szét azokat a korlátozókat, melyek közé eddig Jézust szorították — *ő több, mint a hazaszeretetnek, vagy bármi másnak eszménye*, aki egykor feltűnt, szemünkbe ragyogtatta követésre vonzó tökéletességét, hogy azután ismét eltűnjék és követésére képtelen voltunk bántó tudatában magunkra hagyjon. *Ő eleitől fogva többet akart ennél: erőt is adni* mindazoknak, kiket eszményi élete vonz, annak valóságos elsajátítására. És mindazoknak tapasztalata alapján, kik komoly próbára tették ez állítás igazságát, induktív igazságként állíthatjuk és hirdethetjük, hogy Jézus „tegnap és ma ugyanaz”: *most is valóságos erőnek élő forrása annak az eszménynek megvalósítására, melyet elénk élt.*

Jézus nem csak eszmény

Akármilyen magyarázatát adjuk is a ténynek, a tény az, hogy Jézus személyisége élő személyiségként hat bele mindazok életébe, akik azzal közelítenek hozzá, ami minden benső, személyes kapcsolat alapfeltétele: bizalomteljes hajlandósággal. Mindennapi tapasztalata nem egyes abnormis, rajongó elméknek, hanem a gyakorlati józan élet talaján álló emberek szaporodó százezreinek, hogy mennél állandóbb és mélyebb bizalommal viseltetnek nehézségeik közepette Jézus személyisége iránt, annál hatalmasabban és reálisabban nyilvánul meg irántuk nehézségeiket legyőző baráti, élő jelenléte.

A nehézség
megoldása

Ha ez igaz, akkor önként megoldódik az az ellenvetés, mely hiábavalóvá látszott tenni egész vizsgálódásunkat. Akkor Jézus nem csak eszményi fia volt hajdan a maga nemzetének, aki hazája érdekében fáradozott egy új típus kifejlesztésén, de kinek működését könyörtelenül félbeszakította a halál. *Ő az egész emberi nem élő Ura, aki munkáját ma is feltartóztatlanul folytatja bármely nemzet érdekében.* A boldogtalan, tisztátalan, szűkkörűen önző jellemeket személyes baráti érintkezésébe vonva, ma is képes boldogokká, tisztákká, áldozatkészen önzetlenekké átalakítani a maga képére.

S aki ennek az új típusnak terjesztését vállalja hazafias programjául, *nem egy sárbahanyatlott nagy eszmény kontár utánzója, hanem egy élő, hatalmas személyiségnek mind mélyebben beavatott munkatársa lesz.*

Kivezető út
a kételyek-
ből

Kételyei vannak ezzel szemben valakinek? Nem kívánjuk, hogy mesterségesen elfojtsa. De sürgetjük, hogy ez állítás igazságát próbára téve, keresse kételyeinek eloszlatását. Töltse be azokat a feltételeket, melyek bármely élő sze-

mélyiségnek alkalmat adnának arra, hogy eleven realitással beiehasson életébe.

Először is igyekezzék mennél teljesebb képet nyerni, *alapos „ismeretséget” szerezni Jézusról.* Az életét feltűntető iratok figyelmes és kitartó tanulmányozása lesz ennek legméltóbb és legeredményesebb módja.

Továbbá bizalomteljes várakozással terjessze *a megtapasztalando Jézus Krisztus elé legégetőbb nehézségeit.* Ha életének csüggeteg örömtelensége nyomja legnagyobb teherként, — akkor azt. Ha képmutató tisztátalanságától akar megszabadulni, — azt. Ha szegényes, önző életét utálta meg, — azt.

Kettőre kell vigyáznia. Arra, hogy ne vesszen óhajítása általános semmiségbe, hanem *red szegződjk a legkonkrétabb életmozzanatokra,* melyekben örömtelensége, vagy tisztátalansága, vagy önzése megnyilvánul.

És még fontosabb, hogy óhajítása őszinte legyen: *akarjon valóban — minden áron, melyet esetleg megkövetel tőle e lépés — az új típusra átalakulni.*

Elképzelhetetlen, hogy ha ily alapos és őszinte kéréssel bízva fordul Jézus láthatatlan, de közzellévő, titokzatos, de megnyilatkozó személyiségéhez és a róla szóló iratokban feljegyzett, jellemképével gyakran foglalkozva, alkalmat ad néki hatását érvényesíteni, — rövidesen ne élné át a csodálatos változást, mely minden kételyét el fogja oszlatni Jézus élő hatalmára vonatkozólag. *Ha egykor egész működését az ilyen egyéneket átalakító munkára összpontosította, ebben kell majd életének megnyilatkoznia, s aki ezért keresi, megtalálhatja őt.*

Maradhatnak elméleti kérdések — hol nincsenek ilyenek? — de gyakorlati nehézség ezek után nem állhat senkinek útjában, hogy Jézust haszaszeretete eszményül válassza és kövesse.

Az élő Jézus közös-ségében

Minél súlyosabban érzed, hogy alkalmatlan vagy az új típus terjesztésére, mert magad is a régi rabságát sinyled: annál felségesebb alkalomad van megtapasztalni, hogy Jézusnak egykori nemzeti programmja kiterjed a te hazádra s abban épen reád is.

S ha megláttad, hogy a veled folytatott baráti, benső érintkezése új, boldog, tiszta, szolgálatkész emberré teremtett, nincs jogod kételkedni abban, hogy ugyanez a szándéka és képessége megvan minden honfitársad iránt. Azzal a bizalommal foghatsz hozzá a veled érintkező emberek átalakításához, hogy a te szavadon át ő szól hozzájuk, a te munkád által az ő ereje jut el hozzájuk s a te baráti közösséged az ő átfformáló szeretetének körébe emeli őket.

Mint a magad, úgy barátaid életét is a végtelenül hatalmas és végtelenül szerető személyes Istennel fogja összekapcsolni, s bennük is ki fog fejlődni a rajtuk ismét túlaradó bátor optimizmus, a belőlük még tovább terjedő gyökeres tisztaság, s róluk megint sokakra átragadó, égő szolgálatkészség.

A barátság
propagatív
ereje

Nem láttad még, hogy milyen propagatív ereje van az egyszerű személyes hatásnak a régi rossz típus terjesztésében? Nem döböntett még meg, hogy egy boldogtalan ember rövid napok leforgása alatt hogy megkeserítheti őt másoknak egész életfelfogását? hogy egy diák-társad máról-holnapra hogy viheti be tíz más-
siknak életébe azt a mótelyt, mely hazug kép-
mutatásra kényszerít, — s hogy egy önző ifjú légkörében hány másnak is megfagy még meg-
levő kevés lelkesedése, mellyel nagy, önzetlen
céloknak áldozott?

Ugyanezt a hatalmas eszközt az ellenkező irányban értékesíteni, baráti hadjáratot folytatni, mely boldog, tiszta, erős embereket ejt zsák-

mányul a nemzet jövődjé számára: ezt a programot tűzi ki élénk Jézus Krisztus s ehhez kínálja elégséges erejét.

Az égen borús, nehéz fellegek között hány lecsapni kész vércse, héjja kóvályog!

„Én egybe **akarom** gyűjteni a te fiaidat, miképen a tyúk egybegyűjti kis csirkéit az ő szárnyai alá.”

És ti? **Akarjátok?**

A M. E. K. Dsz. lapja.

a „Diákvilág“

megjelenik — július
és augusztus kivéte-
lével — havonként

IV. évfolyam

Előfizetési díja □□□

1 tanévre 2 korona (diákoknak 1 kor.)

Megrendelhető a ki-
adóhivatalban (Bpest,
IX., Ráday-u. 23. I. 1.)

Néhány felvilágosító szó a Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetségről.

(Budapest, IX, Ráday-utca 23, I. em. 1.)

A M. E. K. Dsz. célja

„... az ország egyetemein, akadémiáin, tanító-
képzőiben olyan diákegyesületek létrehozása
és fejlesztése, melyeknek célja a diákokat
Jézus Krisztusban, mint isteni Úrban és
Mégváltóban való hitre vezetni s az Ő szol-
gálatában való életre és munkára megnyerni
és abban erősíteni.“

(Az alapszabályból.)

A M. E. K. Dsz. alapelvei.

Az evangéliumi keresztyénséget nem mint
külső szokások és hagyományos nézetek
fenntartásában kimerülő „vallásosságot“, ha-
nem mint az **egész életet átalakító és
betöltő hatalmat** akarjuk fejleszteni és
erősíteni.

Nemzetünk lelki megújulásának legfőbb
érdeke az, hogy **jövendő vezetői**, a jelen
diákjai találjanak valóban értékes: tiszta,
tartalmas és boldog életet.

A diákság között folytatandó munkára
elsősorban, mint **legalkalmasab munká-
soknak**: maguknak a diákoknak kell egye-
sülniök.

Nem egyleti szervezkedésre van először
szükség, hanem **magára a munkára**. Nem
tömegek megmozgatásával, hanem **egyének
megnyerésével** érhetünk el igazi eredmé-
nyeket.

A M. E. K. Dsz. létfogosultságát

bizonyítja **munkájának szükségessége.** Diákságunk lelki életén sok szomorú jel mutatja az erőteljes keresztyén hatások hiányának — sokszor végzetes — következményeit.

Bizonyítja **eddig munkája.** Rövid idő alatt gyökeret vert a fővárosi diákságban és vidéken is, a legtöbb protestáns főiskolai központon, csendes munkájával már nem egy diák életére döntő befolyást gyakorolva.

Bizonyítja **a külföldi példák.** Több mint 40 országban végzik bevált munkájukat hasonló célú szövetségek, a Keresztyén Diákok Világszövetségének egyesítő hatása alatt.

Kiktől kér támogatást a M. E. K. Dsz.?

Akik szívéből viselik nemzetünk jövőjét,
akik a diákságban látják letéve annak
sorsát,

akik ismerik diákságunk lelki életének
nagy bajait,

s akik e bajokat a keresztyénség erejével
tartják orvosolhatóknak.

A támogatás módjai:

Adományok (tetszés szerinti összeggel).
Segélyező tagság (5 korona évente). Pártoló
tagság (10 korona évente).

Bővebb felvilágosítással szolgál

a M. E. K. Dsz. központi irodája

(Budapest, IX, Ráday-utca 23, I. em. 1.)